

УДК 371.124+37(09)

О.В. Плуток, м. Чернігів

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ПРОЕКТНО- ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розробка питань підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до проектно-художньої творчості учнів неодмінно змушує

звернутись до досвіду, що виробила педагогічна теорія і практика в минулому. Ідею навчання за методом проектів було висунуто на початку XX ст. педагогами Англії та США з метою посилення активності учня в процесі навчання та наближення школи до життя. В Росії ідея проєктивного навчання виникла практично паралельно з розробками американських вчених. У зв'язку з цим актуальним постає питання виявлення історичних передумов, які б могли сприяти розвитку проєктно-художньої творчості учнів та відповідної підготовки до неї вчителя трудового навчання.

Запроваджуючи навчання учнів за методом проектів радянські педагоги вважали, що критично перероблений метод проектів зможе забезпечити розвиток творчої ініціативи і самостійності учнів у навчанні і буде сприяти безпосередньому зв'язку між набуттям знань і умінь і застосуванням їх для вирішення практичних завдань.

Поряд з тим радянська школа розгортала боротьбу за художньо-естетичний розвиток дітей. Період 1917–1923 рр. виявився періодом зародження радянської системи естетичного виховання, розробки її основних принципів, дидактики художньої освіти. В січні 1924 р. Наркомос організовує Раду художнього виховання. Якраз в ті роки було введено в школу художню працю.

У справі естетичного виховання проєктно-художню творчість дітей високо оцінював П.П. Блонський. В своїй книзі «Трудовая школа», виходячи з того, що кожна дитина в потенції творець будь-яких, зокрема й естетичних, цінностей, він наголошував на тому, що школі, особливо II ступеня, необхідно стати лабораторією естетичної творчості.

Програма єдиної трудової школи 1921 р. передбачала через мистецтво виховати творчу волю дітей, їх волю до дії. Не художниками і не естетами намагалися зробити дітей в загальноосвітній школі, але сильними людьми, які сповна житимуть і сповна відчуватимуть життя.

Крім того, Наркомос в питаннях організації єдиної трудової школи підтримував думку про те, що теоретичне навчання повинно бути тісно пов'язане з працею в навчальних майстернях, в яких різноманітні знання закріплювалися б у відповідних матеріальних виробках.

При розробці програм з художнього виховання серед основних положень приймалось, що продукти тих видів праці, які доступні і необхідні дитині (роботи по шиттю та крою, столярні роботи та інші), повинні одержати той відбиток індивідуального, неповторного, своєрідного, що об'єднає їх з мистецтвом. При цьому вирішальна роль

відводилась вчителю. Народний комісар з освіти запевняв, що створення кадрів вчителів-соціалістів є однією з найважливіших і найвідповідальніших задач Народного комісаріату з освіти.

Аналіз перших радянських програм з трудового навчання свідчить, що в процесі трудового навчання учні закріплювали теоретичні знання і набували нових. У праці формувалися важливі риси особистості учня – наполегливість, спостережливість, активність, акуратність тощо, розвивалась любов до праці.

На перешкоді закономірного розвитку трудового навчання стала комплексна система. Прихильники комплексної системи трактували її дуже широко, майже безмежно. Така неокресленість праці призводила до методичного прожектерства. Не сприяло розвитку методики трудового навчання і поширення ідей Центрального інституту праці (ЦІПу).

Постанови ЦК ВКП(б) про школу в 30-і рр. внесли в питання трудового навчання необхідну ясність. Методисти зрозуміли ці вказівки вузько і односторонньо. Трудове навчання стали розглядати як єдиний предмет, покликаний розв'язувати завдання політехнічного навчання. Не можна сказати, що в ті роки не було педагогів, які б правильно розглядали завдання трудового навчання, розуміли, що трудове навчання не можна зводити лише до політехнічної освіти, які вбачали в трудовому навчанні засіб розвитку особистості учня. Але такі погляди кваліфікувалися як правоопортуністичні. Основне спрямування програм з трудового навчання на цей час було виробничим, праця в навчальних майстернях повинна була стати засобом допомоги підшефному виробництву. Саме в неможливості органічно пов'язати шкільне трудове навчання з виробничою практикою і була причина введення методу проектів і породжена ними антиленінська «теорія відмирання школи»

У цей період з'являється ряд методичних праць, таких як «Методика роботи в шкільних майстернях» за редакцією Дем'яненка і Збандуто (Харків 1932), методичний лист В.М. Руденка «За якість трудового навчання в політехнічній школі» (Одеса, 1933) та ін. В них поряд з позитивними розробками операцій обробки матеріалів зберігався той самий вузькоутилітарний погляд на трудове навчання лише як на ступінь виробничого навчання, а на шкільну майстерню – як на профтехшколу для підготовки з виробничих спеціальностей.

Спільними рисами програм праці того часу було спрямування трудового навчання виключно на виробничу практику учнів. Тому в них майже не було зв'язку з іншими навчальними предметами, не приділялось належної уваги естетичному характеру виробів тощо. Все це, звичайно, збіднювало виховні можливості трудового навчання, робило його вузькоутилітарним.

Як засвідчують історичні розвідки, метод проектів, який так палко підтримували американські педагоги за його можливість збільшити зацікавленість дітей у навчанні і найкраще підготувати їх до життя, в нашій державі виявився вкрай невдалим експериментом. Але радянський експеримент все ж таки дає підставу для висновків, що можуть бути корисні для педагогічної справи в будь-якій країні. Тому в сучасних умовах підготовки майбутнього вчителя трудового навчання до проектно-художньої творчості мають бути якомога повніше враховані досягнення і недоліки педагогіки минулого.